

All tobak ökar hjärtinfarktrisen

Snus ingen lösning för rökavvänjning

GUNILLA BOLINDER, med dr, överläkare, vice utbildningschef, Karolinska Universitetssjukhuset, Stockholm
gunilla.bolinder@karolinska.se

Interheart är en stor epidemiologisk multicenterstudie koordinerad vid McMaster University i Kanada; studien bygger på ett imponerande datainsamlade från 52 länder (262 centra) i sju världsdelar. Den omfattar ickedödliga förstagångshjärtinfarkter hos 12 098 patienter, vilka jämfördes med 14 637 kontroller vad gäller risk för infarkt vid olika tobaksvanor (rökning, tuggtobak/snus, exrökning, passiv rökning).

Kontroll gjordes för apoB/apoA1, dietvanor, fysisk aktivitet, alkohol, utbildning, inkomst, psykosociala faktorer, hereditet, hypertoni och diabetes.

Materialiet analyserades med logistisk regression och beräkning av PAR (population attributable risk).

Resultaten visar mycket stora variationer i tobaksvanor mellan olika länder och mellan kvinnor och män. Mest röker yngre män i Kina och Östeuropa, >50 procent, medan kvinnor röker mindre än män nästan överallt (utom i några västeuropeiska länder, t ex Sverige). Allra minst röker kvinnor i Mellanöstern och Asien, <5 procent.

Alla typer av tobaksbruk ökade risken att insjukna i hjärtinfarkt, även bruk av rökfri tobak och passiv rökning. Störst risk fann man, som i alla studier, hos aktiva rökare. Hela denna stora och mångkulturella grupp av rökare hade totalt en nästan trefaldigt ökad risk, en risk som ökade med 5–6 procent för varje ytterligare rökt cigarett enligt en dos-responsanalys. Mer än 20 cigaretter per dag gav en nästan femfaldig och 40 cigaretter per dag en nära tiofaldig riskökning.

Rökstopp minskade påtagligt hjärtinfarktrisen, men ännu 20 år efter stoppet fanns en 20-procentig kvarstående riskökning (relativ risk 1,22), främst hos dem som varit storrökare.

Även tuggtobak ökar hjärtinfarktrisen
Rökfri tobak finns i många former och

kvalitetvärlden över. Tuggtobak är vanligast, och i Sydostasien använde drygt 7 procent av denna studiepopulation någon sådan produkt. I den skandinaviska studiepopulationen använde 7,4 procent snus, vilket är en mycket låg prevalens jämfört med nationella data (enligt Statistiska centralbyrån) som visar att drygt 20 procent av svenska män snusar.

Tobakstuggare uppvisade en riskökning för hjärtinfarkt på 57 procent, efter kontroll för ett stort antal störfaktorer. De skandinaviska fallen var dock så få att någon slutsats på nationell nivå inte kan dras. Riskökningen ligger dock i nivå med den i flera tidigare publicerade studier avseende svenska förhållanden.

Även exponering för passiv rökning ökade hjärtinfarktrisen signifikant.

Studieförfattarna spekulerar endast ytligt över orsaksfaktorer, men nikotin i rökfri tobak ger höga serumkoncentrationer med möjlig påverkan på t ex arytmiägenhet och vasomotorisk reglering (min anmärkning).

Medelålders rökare får 22 år kortare liv
Aktiv rökning orsakade i denna studie 38 procent av alla infarkter i den studerade »världspopulationen« (enligt PAR-beräkning), med relativt stora variationer i olika länder (i Kina 33 procent, i Australien 53 procent).

Det finns 1,3 miljarder rökare i världen. Hälften av dem kommer att dö av de skador rökningen orsakat, och för de medelålders som drabbas förkortas livet med i genomsnitt 22 år.

Av alla kända riskfaktorer för hjärtinfarkt är rökning den tyngsta, men också den mest tillgängliga för omedelbar åtgärd och med närmast momentan riskminskning.

Delvis till följd av politiska beslut sätts i Sverige märkligt nog oerhört små resurser på kraftfulla insatser för rökavvänjning, i förhållande till den samhällsnytta en kraftig minskning av rökningen skulle innebära. Detta får ses som en dålig resursanvändning. Rökningen kostar samhället, enligt beräkningar från Centrum för hälsoekonomi i Lund, 26 miljarder kronor per år i sjukvård och produktionsbortfall, och då är tobaksskatten

Foto: Patrik Sjöling/IBL Bildbyrå

En liten prilla gör väl ingen skada? Glöm det, snus är inget harmlöst alternativ till rökning.

som rökaren betalat medräknad i ekvationen [2]!

Snus inget riskfritt alternativ

Det svenska snuset har i allt fler sammanhang förts fram som lösningen på problemet – ett defaitistiskt och kapitulerande sätt att se tobaksbruk som en självklar företeelse man inte kan påverka. Vi vet nu att snuset har tillräckligt många metabola, kardiovaskulära, cancerogena, beroendeframkallande och teratogena effekter för att inte från medicinskt håll kunna försvaras som ett riskfritt alternativ till rökning.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Författaren är styrelseledamot i yrkesföreningen »Läkare mot tobak«.*

REFERENSER

1. Teo KK, Ounpuu S, Hawken S, Pandey MR, Valentin V, Hunt D, et al. Tobacco use and risk of myocardial infarction in 52 countries in the INTERHEART study: a case control study. *Lancet*. 2006;368(9536):647-58.
2. Bolin K, Lindgren B. Rökning – produktionsbortfall och sjukvårdskostnader. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut; 2004. Rapport nr R 2004:3. http://www.fhi.se/shop/material_pdf/R20043_produktionsbortfall.pdf

■ SAMMANFATTAT

Den stora epidemiologiska multicenterstudien Interheart visar nu att risken för hjärtinfarkt ökar vid all form av tobaksbruk, även vid exponering för passiv rökning.

Nikotin i rökfri tobak ger höga serumkoncentrationer med möjlig påverkan på t ex arytmiägenhet och vasomotorisk reglering.

Snus är inget försvarbart alternativ till rökning.